

treball de redacció

Rodatge d'una escena de Secrets de família, a la plaça de la Independència de Girona. A l'esquerra, un moment del primer capítol de la sèrie televisiva.

i demanéssim als espectadors de Tele 5 què entenen per literatura, ens contestarien: «La literatura és un grapat de ratlles enllaunades a dins d'un llibre». La definició no seria dolenta del tot. Preocupats com estan en descobrir pit i cuixa, els telespectadors encara no s'han adonat que, des de la pantalla amiga, són bombardejats constantment amb un allau literari, transvestit de culebró, telefilm o espot publicitari.

Des de ja fa algunes dècades (i en el cas del teatre uns quants segles), la literatura transcendeix els límits del llibre. El llibre, el seu espai tradicional, s'ha quedat esquifit. I així,

Quan la literatura fuig dels llibres

Text:

Sebastià Roig

Fotos:

**El Punt: Lluís Serrat, Miquel Ruiz,
Lluís Vilardell, Martí Artalejo
i TV3**

mestissa i polièdrica, la literatura s'expandeix pels continents a cavall d'imatges animades, flotant per ones hertzianes, brescolada amb la música d'un compacte o formatejada en disquets electrònics.

Vivim uns temps realment confusos, argumenten els savis, que es lamenten que unes botes d'esquí equivalguin a Shakespeare. Però, si ens ho rumiem bé, no se'ns fa gens difícil d'imaginar un Shakespeare actual, esquant per Font-Romeu, mentre va acumulant dades mentals amb les quals escriurà el guió de «Cliffhanger» (sí, aquella pel·lícula protagonitzada per una muntanya de músculs sense neurones que es diu Stallone).

Si l'axioma «Surto a la tele, llavors existeixo» és cert, la ciutat de Girona pot estar ben contenta. A partir del 9 de gener, la capital catalana sortirà cada tarda per TV3 en una franja d'audiència màxima. L'escriptora Maria Mercè Roca ha estat l'encarregada de traçar les línies mestres per on transcorreran els 120 capítols de la sèrie que substituirà *Poble Nou*.

Maria Mercè Roca,
Jordi Arbonès
i Maria Àngels Anglada.

La feina de l'escriptor s'ha diversificat, se l'ha desposseït del seu estatus llegendari de geni individual. Avui, els escriptors de veritat acostumen a guanyar-se les garrofes immersos en el marasme caòtic i multiforme de les creacions col·lectives. Se'ls ha acabat l'anar solets per aquests mons de Déu. I pobres d'ells que no s'adaptin als ritmes que els marca el temps. Corren el risc de no haver existit mai; ni ells ni la seva obra. Per què... a part de vostè i jo, qui redimonis deu llegir llibres?

I els escriptors, com sap tothom, només són feliços escrivint. I els és ben igual si no poden escriure l'Ulisses, i han de fer el guió per a una pel·lícula de dibuixos animats del gat Silvestre. La creativitat i la qualitat del producte són el que, al cap i a la fi, importen. I ja ho va dir aquell senyor dels bigotis que treia la llengua: «La literatura no es crea ni es destrueix, només es transforma».

Per aquesta regla de tres, doncs, és normal que els escriptors gironins s'hagin vist abocats a regalar mostres del seu art en medis que no són l'escrit. Han hagut de passar per l'adreçador, com tothom. Sense voluntat de ser exhaustius, n'hem recollit les opinions d'alguns, i els hem demanat com prova això de fer banyes a la literatura en majúscules.

Atrapats per les 625 ratlles

Ja fa alguns anys, un grup, que es deia l'Aviador Dro, cantava molt convençut: «La televisió és nutritiva». Amb vitamines o sense, el cert és que la tele és qui talla el bacallà en la nostra societat. La difusió televisiva de qualsevol producte li garanteix la immortalitat durant un quart d'hora ben bo.

«La sèrie passarà a Girona, però l'acció serà universal —aclareix Roca. —De fet, podria passar en qualsevol altre lloc, però s'ha de valorar moltíssim l'esforç de descentralització de TV3, ja que els seria molt més fàcil rodar exteriors a Barcelona. La seva predisposició és molt bona».

El passat juliol, TV3 va proposar a la novel·lista d'escriure «el que ells anomenen la Bíblia de la telenovel·la. No hi havia cap diàleg: només les idees generals, els personatges i les accions. A partir d'aquest material, hi treballarà un equip de guionistes. En les meves novel·les els personatges parlen molt poc i hi ha moltes descripcions; a la televisió, la imatge em roba tota la descripció i els personatges parlen constantment».

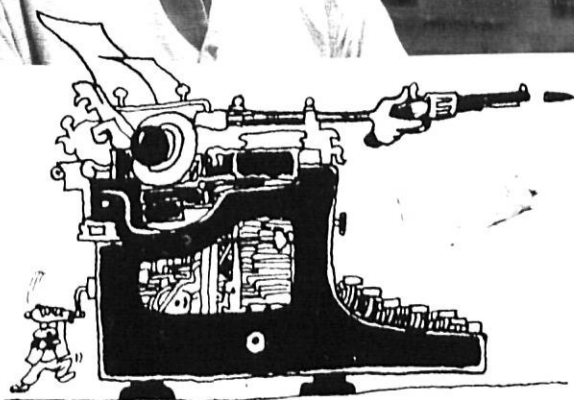
D'alguna manera, Roca s'involucrarà en el procés creatiu «fins al final. Per controlar qualsevol canvi que hi pugui haver o fer que em respectin els personatges». Quant als resultats finals, Roca aventura: «No m'he deixat influenciar per *Poble Nou*. Però, com passa sempre, la gent dirà que la nova sèrie no és igual que la primera i hi trobarà diferències. En canvi, com a factor positiu, l'equip de guionistes tindrà més experiència i no partirà de zero».

L'escriptor Josep Maria Fonalleras també és un altre candidat a veure com un projecte seu acaba a TV3. «El director Jordi Cadena voldria adaptar el meu conte «La senyoreta Dàrlings» com a *tele-movie* —explica Fonalleras—. Ja en té escrit el guió. En voldria fer una pel·lícula d'hora i mitja, per vendre-la a TV3».

Fonalleras voldria «participar en el projecte d'alguna manera, en cas que tiri endavant. M'agradaria treballar en els

diàlegs». Des de ja fa temps, al novel·lista li faria gràcia «participar en l'elaboració d'una sèrie televisiva, per veure com me'n surto.

M'agradaria fer un treball d'aquest tipus on, encara que no t'hi impliquis directament, estàs fent una cosa realment atractiva».

Cinema Paradiso

I de la petita pantalla, a la grossa. El projecte cinematogràfic més recent, vinculat a les nostres contrades, està associat a l'obra de Maria Àngels Anglada. El productor Andrés Vicente Gómez, responsable d'Iberoamericana Films Productions, ha adquirit els drets de la novel·la *El violí d'Auschwitz*. El rodatge començarà la primavera vinent a Polònia, sobre un guió de Jorge Semprún.

Segons explica Maria Àngels Anglada, «les negociacions amb la productora van començar a primers de juliol. A la productora tenen lectors, que els orienten a l'hora de triar obres que es puguin adaptar al cinema».

Primerament, Andrés Vicente va proposar a Anglada «fer l'escaleta del film, amb un guionista que no seria el definitiu. L'escaleta és un resum de les escenes, que conté pas per pas la transformació de l'obra al cinema. Però després, ell mateix va pensar que seria millor que el fes un guionista consagrat, d'eficàcia probada».

L'home del guió serà l'ex-ministre de cultura Jorge Semprún, qui ja ha manifestat: «de l'obra d'Anglada, en pot sortir una pel·lícula fantàstica». Al final d'octubre, Anglada, Semprún i el productor es van reunir a Barcelona, per discutir alguns aspectes del text cinematogràfic.

«No participaré directament en el guió —especifica Anglada. Hi col·laboro, assessorant l'equip de la productora que reuneix informació sobre els camps de concentració i el marc històric de l'obra. Els he enviat, per exemple, dades sobre el genocidi de Polònia, o sobre menjars, festes i tradicions jueves».

En ser un llenguatge diferent al de la literatura, l'adaptació cinematogràfica tindrà alguns canvis substancials. «Hi haurà *flash-backs* de la vida del protagonista, abans de l'ocupació alemanya. També es volen desenvolupar alguns personatges secundaris, i donar més relleu als amics del protagonista».

Tot i que el projecte basat en l'obra d'Anglada marxi sobre rodes, aquesta no sol ser la tònica habitual en les adaptacions fílmiques. Així ho pot testimoniar l'escriptor Jordi Arbonès,

Maria Àngels Anglada,
Jordi Arbonès
i Maria Mercè Roca.

que veu com, a hores d'ara, tres projectes cinematogràfics basats en relats seus continuen encallats en la incertesa.

Al primer de tots, *Cresta*, només li falten deu minuts de rodatge. La productora del film, Septimània Films, va quebrar i els creditors van embargar la còpia del film. «Sembla que una nova productora, In Vitro Films, se'n vol fer càrrec –diu Arbonès. Però encara no hi ha res segur».

Cresta ha estat dirigida per Jordi Cadena. «Es va llegir el relat, li va agradar i amb l'ajut de Gustavo Hernández en van fer el guió. Me'n van passar les sinopsis i respecten bastant l'esperit del relat. Han fet una cosa curiosa: han construït la vida del protagonista des que neix fins a la seva edat actual».

Plàstic negre hauria de ser la segona pel·lícula basada en un text d'Arbonès; aquesta estarà produïda per Rodeo Drive. «El rodatge està pendent d'una subvenció del Ministeri de Cultura italià des del setembre. S'havia de filmar a Cuba».

El director de *Plàstic negre* serà José Maria Sánchez. «El guió li va arribar per mediació de Josep Maria Forqué, que feia de jurat en un concurs de guionistes novells organitzat pel Ministeri de Cultura. Forqué s'hi va interessar i li va passar».

Arbonès participarà en el film com a co-guionista, amb Luigi Montefiori i el director. «Hi vam començar a treballar fa un any i mig. Primer en vam fer les sinopsis. Ells dos han fet un guió a partir d'aquestes i jo hi vaig aportant idees».

Aquest va ser el primer cop que Arbonès feia un guió cinematogràfic. «Vaig anar a la 22, vaig comprar un parell de llibres i m'hi vaig ficar. No en tenia ni idea. El sistema consisteix en descriure seqüències, acció i diàlegs. Quan expliques seqüències, has de donar pistes al director: elements que ell pugui muntar com vulgui, però amb els que pugui jugar».

El tercer projecte d'Arbonès està basat en un guió original. «L'hem escrit en col·laboració amb Jaume Angelats i Jordi Cadena». El film, eròtic, es titula provisionalment *El desordre* i el produirà NCT Films.

«La història està situada en un far. Havíem pensat en el de Cadaqués, perquè és un far amb casa i es fa anar manualment. Hi ha quatre personatges, que viuen una història d'amor i desamor». Segons remarca Arbonès, «Amb Jordi Cadena ens entenem molt bé; fer aquest guió amb ell ha estat tres cops millor que anar a classe. Quan pots treballar amb gent que t'hi entens, resulta molt creatiu».

Dies de ràdio

Polifacètic per naturalesa, Jordi Arbonès també ha pres per assalt les ones radiofòniques. Arbonès i una colla d'amics van aconseguir que el programa *La junta de la Kloaka* fos, al començament dels 80, un dels més escoltats de la programació de Ràdio Salt.

«Hi havíem fet la radionovel·la *Carrers anònims*, amb gent de l'ACIC i de Tripijoc. Hi participaven 30 personatges. L'emetéem nocturnament durant l'hivern». Durant les cinc temporades que la Junta va estar en antena, es van emetre altres radionovel·les: *L'horror batega a la cantonada*, *Els gilipolles també suen* i *Brama, Putra, Brama*. «Tenien capítols de deu minuts. Es passaven de dilluns a divendres, i diumenge es passaven tots».

Segons Arbonès, «fer de guionista per ràdio ensenya molt a sintetitzar, a concretar: busques el més pràctic i prescindir

xes d'embolicar-te. Tot això, a més, em va servir de molt per aprendre a treballar en equip».

Josep Maria Fonalleras també ha participat en diversos tinglados radiofònics. «Durant molts anys, vaig fer un programa dominical a Ràdio Cadena. Hi feia una secció de cartes al director d'un consultori sentimental. Totes les cartes eren inventades, i es notava d'una hora lluny. Per això, vaig quedar molt impressionat de rebre una carta de bona fe demanant-me assessorament».

Fonalleras també va participar en l'emissió històrica del muntatge inspirat en *Susqueda*, el llibre de Miquel Fañanàs. L'emissió, feta des de Ràdio Girona, a les vuit del vespre del 22 d'abril de 1983, va provocar un estat d'histèria col·lectiva entre grans sectors de la població gironina.

«La gent va quedar convençuda que la presa de *Susqueda* s'havia rebotat, i que quedarien sepultats per les aigües. I això que el nostre muntatge era barroer, se'ns escapava sovint el riure i havíem avisat prèviament que tot era una ficció».

Un disco d'efectes sonors, amb onades marines, i l'actuació no-professional d'una colla d'amics va originar un estat de pànic generalitzat. «Va ser brutal. La gent s'ho va creure i va pujar a Montjuïc. Hi van haver casos extrems: una família van deixar l'avi a casa i, quan van tornar, els va desheretar». Aquesta campanya de promoció tan inesperada va fer que, l'endemà, el llibre de Fañanàs es vengués com rosquilles.

Actualment, Fonalleras participa en una tertúlia de Catalunya Ràdio els dijous i els divendres. «Cada dia et planteges: què hi faig aquí? Sovint parles de temes que no t'interessen i, tot i que moltes vegades critiques a gent per això mateix, no saps dir que no i t'hi vas apuntant».

Per l'escriptor, aquesta feina es relaciona d'alguna manera amb la del columnista. «Però, és clar, una columna te la mires moltíssim. La columna està matisada pel filtre de la literatura. Exagerant un xic, en un escrit m'interessa més com queda la frase que el que pot dir. Però per ràdio si no ets un gran orador... En última instància, a la columna acabes parlant del que vols. La ràdio és més fàcil, més còmoda. En la majoria dels casos, la gent sap que has parlat per la ràdio però no sap de què has parlat. Un percentatge altíssim de la gent sent la ràdio però no l'escolta».

Una nit a l'òpera

Les col·laboracions d'escriptors amb televisions, cinema i ràdio són considerades una cosa normal. El que no és tan habitual, però, és que els escriptors treballin amb músics a l'hora de compondre una òpera. En aquests moments, des de les comarques gironines s'impulsen dos projectes d'aquest gènere.

El primer és obra de Maria Àngels Anglada. «Estic fent el llibre d'una òpera

per a mainada, inspirada en una comèdia grega. La faig en col·laboració amb el compositor vigatà Josep Dausells».

L'òpera infantil d'Anglada s'ha d'escriure aquest any.

«Almenys hi haurà quatre personatges: el del soprano, el contralt, el tenor i el baríton, a més d'un cor de nens. L'obra està pensada per a una escola de música concreta, que treballen amb uns instruments determinats: clavicèmbals, violes de gamba, flautes traverseres, percussió...».

«Com que no sabia la quantitat de text que hauria de fer, m'han fet un esquema per repartir les escenes —afegeix Anglada. M'he inspirat en àries d'òperes barroques i clàssiques, per veure com són els versos».

Segons l'escriptora, «no és el mateix fer un poema, que te'l poden musicar, que fer lletres de cançons, que saps a qui van dirigides. Saps que han de tenir un nivell més senzill, amb paraules més entenedores. Hi ha més joc, per entendre'ns: mires molt més els accents i les síl·labes. I l'argument sol ser similar al que pots fer en un conte».

La segona òpera anirà a càrrec de Jordi Arbonès. «Pere Thió em va encarregar el llibre, i hi podrà entrar tot tipus de música. S'ha de fer en un termini de dos anys. He treballat unes 50 pàgines, tot i que el llibret n'haurà de tenir la meitat».

Per Arbonès, «escriure això és un bon exercici. Has d'explicar moltes coses visualment, prescindint de la paraula. Els personatges no els pots matisar, són arquetips». L'òpera d'Arbonès parlarà de trenta anys de la vida d'un grup de gent: dels anys 60 als 70. Tindrà vuit personatges bàsics, d'un total de vint-i-cinc.

Sebastià Roig